MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-26 ta' Gunju, 2008

Citazzjoni Numru. 547/2005

Salvina Pullicino ID 588030 (M) mart Grezzju Pullicino, Lilian Falzon ID 403536 (M) mart John Falzon, Mary Briffa ID 344843 (M) mart Gaetano Briffa, Guza Zammit ID 346838 (M) mart Nazzareno Zammit, Carmela Schembri ID 373929 (M) mart Anthony Schembri, Catherine Micallef ID 779958 (M), John Axiaq 509554 (M) u Carmel John Axiaq ID 194052 (M), Angela Axiaq ID 728261 (M) armla ta’ Joseph Axiaq u Elizabeth Axiaq ID 362186 (M), Jeoffrey Axiaq ID 154088 (M), kif ukoll Grazzju Pullicino ID 238633 (M), Joseph Falzon ID 1062244 (M), Gaetano Briffa ID 571038 (M), Nazzareno Zammit ID 56238 (M) ghal kull interess li jista’ jkollhom.

vs

Carmel Busuttil.

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 8 ta’ Gunju 2005 a fol. 1 tal-process, u pprezentata quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Noel Cuschieri fejn gie premess:-

Illi l-atturi huma s-sidien ta’ l-ghalqa maghrufa bhala ta’ Savaja jew ta’ Sarija jew ta’ Dun Laz, f’ Hal Safi.

Illi huma ilhom ihallsu piz fuq l-istess art ghal diversi snin.

Illi l-konvenut Carmel Busuttil qieghed jokkupa din l-ghalqa minghajr ebda titolu validu fil-ligi.

Illi minkejja nterpellat sabiex jivvaka l-istess ghalqa huwa baqa’ jokkupa u baqa’ inadempjenti.

Illi ghalhekk l-istess atturi talbu lill-konvenut jghid ghaliex din il-Qorti m’ghandhiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li l-istess konvenut qieghed jokkupa l-ghalqa maghrufa bhala ta’ Savaja jew ta’ Sarija jew ta’ Dun Laz, f’ Hal Safi proprjeta` ta’ l-atturi, minghajr ebda titolu validu fil-ligi.

2. Tordna lill-konvenut sabiex jivvaka l-istess fond fi zmien qasir u perentorju kif jidhrilha gust din il-Onorabbli Qorti.

3. Bl-ispejjez kontra l-istess konvenut li minn issa huwa msejjah in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni ta’ l-atturi a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista tax-xhieda u dokumenti esebiti a fol. 4 sa fol. 15 tal-process;

Rat li din il-kawza kienet appuntata ghas-smigh minn din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Noel Cuschieri ghas-seduta tas-26 ta’ Ottubru 2005.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Noel Cuschieri fejn il-kawza giet differita ghat-13 ta' Jannar 2006 ghan-notifika tal-konvenut.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut Carmel Busuttil datata 24 ta' Novembru 2005 a fol. 27 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi fl-ewwel lok, l-atturi jridu jippruvaw li huma l-proprjetarji tal-ghalqa minnhom indikata.

2. Illi l-meritu in ezami gia` gie deciz b' mod definittiv b' sentenza tal-Onorabbli Qorti ta' l-Appell moghtija fit-30 ta' Marzu 1998 fl-ismijiet "**Angelo Axiaq et vs Carmelo Busuttil**" (Cit. Numru 486/91 GCD) bejn l-istess partijiet u ghalhekk tikkostitwixxi *res iudicata* u t-talbiet attrici ghandhom jigu respinti bl-ispejjez.

3. Illi *stante* li l-atturi mhumiex l-allegati sidien tal-ghalqa ma jistghux jitolbu l-izgumbrament tal-eccipjent, aktar u aktar meta l-eccipjent u niesu ilhom jokkupaw din l-ghalqa sa mill-1928 u ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez.

4. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut a fol. 28 u 29 tal-process.

Rat il-lista tax-xhieda tal-konvenut u d-dokument anness u mmarkat bhala Dok. "A" kif jidher a fol. 29 sa fol. 41 tal-process.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem il-Qorti kif hekk presjeduta fejn fis-seduta tal-15 ta' Frar 2007 Dr. Grech iddikjara li dwar l-eccezzjoni tar-*res gudicata* m' ghandux provi aktar. Id-difensuri qablu li s-sentenza pprezentata hi kopja awtentika tal-originali. Il-kawza giet differita ghall-finali trattazzjoni fuq dan il-punt ghas-26 ta' April 2007 fuq l-eccezzjoni tar-*res judicata;* u l-verbal tas-seduta tat-13 ta' Frar 2008 fejn meta ssejhet il-kawza deher Dr. Joseph

Bonnici ghall-konvenut. Dehret l-attrici. Dr. Bernard Grech msejjah diversi drabi baqa’ ma deherx. Xhedet Salvina Pullicino. Dr. Bernard Grech imsejjah tliet darbiet ohra baqa’ ma dherx. Aktar tard deher Dr. Bernard Grech ghall-atturi. Dr. Grech u Dr. Bonnici trattaw il-kaz. Il-kawza giet differita ghad-decizjoni dwar l-eccezzjoni tar-*res gudicata* ghas-26 ta’ Gunju 2008.

Rat ix-xhieda kollha hemm moghtija.

Rat l-atti kollha pprezentati mill-partijiet.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

<u>II. KONSIDERAZZJONIJIET.</u>

Illi din id-decizjoni hija dwar l-ewwel eccezzjoni ta' *res judicata* u b'hekk hija din l-eccezzjoni li ser tigi deciza b'din is-sentenza u xejn izjed.

Illi dwar il-kuncett purament civili ta' *res judicata* jinghad li kif sancit fl-**artikolu 730 tal-Kap.12** l-eccezzjoni tar-*res judicata* ghandha dejjem tigi deciza b'kap separat qabel jew flimkien mas-sentenza fuq il-meritu. Jekk dan ma jsirx din l-ommissjoni ggib in-nullita' tas-sentenza (**"Paolo Azzopardi vs Paolo Abela noe,** App. Kumm, 10 ta' Dicembru 1954).

Illi fis-sentenza **"Anthony Borg et vs Anthony Francis Willoughby et"** (P.A. (JRM) - Cit.Nru: 1792/1999/1 – 28 ta' Marzu 2003) intqal:-

"Eccezzjoni bhal din ma tinvolvi l-ebda kontestazzjoni ta' fatt izda hi wahda ta' natura prettament guridika. Huwa importanti pero', u ghandu jinzamm dejjem in mira, illi l-principji legali nvoluti jridu jinqraw mhux biss fl-isfond tal-gurisprudenza stabbilita in materja izda fuq kollox unitament mal-fatti partikolari tal-kaz taht diskussjoni u tal-portata tas-sentenza precedenti……...."

*"Tajjeb li qabel kull kunsiderazzjoni ohra tigi ribadita l-enuncazzjoni kaptata mid-decizjoni fl-ismijiet **'Francesco Aquilina vs Neg. Giuseppe Gasan et',** Appell Kummerc, 5 ta' Novembru 1934:-*

Illi dan peress *"exceptio rei judicatae"* ghandha bhala fundament il-fatt ta' l-interess pubbliku, u wkoll ghaliex *"interest rei publicae ut sit finis litiu"*. Sentenza li ghaddiet "in giudicatio", jigifieri li ma' tista' tappella minnha izjed, hija mizmuma tajba u sewwa u tal-haqq - "*res judicata pro veritate habetur"* – jigifieri l-fundament ta' l' "actio" u ta' l-*"exceptio judicat"*' hija preskrizzjoni legali, u ghalhekk hija *"strictissimae interpretationis".*

Illi fis-sentenza **"Charles Cortis vs Francis X. Aquilina et"** (P.A. (JRM) - Cit.Nru: 766/2000/1 – 25 ta' Settembru 2003) gie riaffermat li:-

"Tlieta huma l-elementi li jmisshom jigu murija minn min iqanqal l-eccezzjoni biex din issehh. Dawn l-elementi huma l-istess oggett (eadem res), l-istess partijiet (eadem personae) u l-istess mertu(eadem causa petendi). Huwa siewi li wiehed izomm quddiem ghajnejh ukoll il-massima li biex dik l-eccezzjoni tirnexxi jehtieg li t-tliet elementi jkunu jikkonkorru ghax, fin-nuqqas, ma jistax jinghad li l-haga hija l-istess (nisi omnia concurrunt, alia res est)." (vide **"Joseph Camilleri vs Lilian Mallia" .**

Illi, kif inghad f'ghadd ta' decizjonijiet, l-eccezzjoni tal-gudikat ghandha bhala sisien taghha l-interess pubbliku u hija mahsuba biex thares incertezza tal-jeddijiet li jkunu gew definiti f'sentenza, li tbieghed il-possibbilta' ta' decizjonijiet li jmorru kontra xulxin u li ttemm il-possibbilta' ta' kwistjonijiet li jibqghu miftuha bi hsara tal-jeddijiet stabbiliti bis-sentenza illi tkun inghatat; minhabba fil-fatt li dik l-eccezzjoni timmira li twaqqaf azzjoni li jkun altrimenti jisthoqqilha tigi meqjusa minn qorti, l-eccezzjoni tal-gudikat ghandha tkun ta' interpretazzjoni stretta, tant li, f'kaz ta' dubju, l-gudikant ghandu jaqta' kontra dik l-eccezzjoni **("Francesco Aquilina vs Neg. Giuseppe Gasan et"** (A.K. 5 ta' Novembru 1934).

Illi, min-naha l-ohra, dan il-principju huwa bilancjat b'dak l-iehor daqstant importanti li, fejn kwistjoni tkun giet definita u trattata, s-sentenza ssir irrevokabbli jekk, wara li tigi appellata jew ritrattata, tigi konfermata; jew, jekk ma tigix appellata jew ritrattata fiz-zmien li tippreskrivi l-ligi, ma ssir l-ebda procedura ohra li tattakka lil dik is-sentenza. Dan il-principju jissahhah meta l-kwestjoni li dwarha tinfetah it-tieni kawza jkun diga' jezisti fil-waqt li tinghata s-sentenza fl-ewwel kawza.

Illi ghalhekk isegwi li l-eccezzjoni tal-gudikat tintrabat ma' l-ezistenza ta' sentenza; il-kwistjoni hija jekk tintrabatx biss mal-parti dispozittiva taghha (fil-kliem strettament uzati mill-gudikant fl-ewwel sentenza) jew inkella jekk

tintrabatx ukoll mal-konsiderazzjonijiet jew motivazzjonijiet li jintaghmlu u li jwasslu ghal dik is-sentenza; fuq dan il-punt inghad diversi drabi li l-gudikat isir japplika mhux biss dwar dak li jkun gie espressament dibattut fil-kawza li s-sentenza taghha titqieghed bhala l-bazi tal-eccezzjoni tal-gudikat, imma japplika wkoll dwar dak li messu jew seta' gie diskuss u ma jkunx gie diskuss mill-parti li kellha interess li tiddiskutih. Il-bidla jew differenza fil-motivi tal-*causa petendi* fit-tieni provediment ma jgibx fix-xejn il-gudikat.

Illi minn naha fis-sentenza fl-ismijiet **"Anthony Borg et vs Anthony Willoughby et"** (P.A. (P.S) 28 ta' Marzu 2003) gie ritenut li sakemm ma jkunx hemm ebda decizjoni fuq il-vera kwistjoni kontroversa, u dik il-kwistjoni ma tkunx giet prekluza minn ebda decizjoni definittiva moghtija fil-gudizzju, l-istess kwistjoni tibqa' mhux deciza, u ma jistax mill-parti l-ohra jinghad li ghad-decizjoni jista l-gudikat (*vide* Appell Civili, 7 ta' Marzu 1958). Dan ifisser li l-eccezzjoni tal-gudikat ghandha tigi ammessa b'cirkospezzjoni kbira; u dan aktar u aktar meta dik l-eccezzjoni jkollha l-effett li teskludi xi dritt, bhal meta si tratta minn incident processwali li jqum fil-kors tal-gudizzju, fejn ma jistax ikun hemm dak li jissejjah tal-gudikat, hemm bzonn li l-kwistjoni tkun giet 'effettivament' deciza bis-sentenza ta' qabel, u mhux biss li setghet tigi deciza **("Caterina Gerada vs Avukat Dr. Antonio Caruana"** A.C. – 7 ta' Marzu 1958).

Illi dawn huma kollha konferma ta' gurisprudenza konstanti ta' dawn il-Qrati, inkluz dak li gie *sottolineat* fis-sentenza **"Rabat Construction Ltd vs Cutajar Construction Company Limited"** (P.A. (RCP) - Cit.Nru: 1209/00/RCP – 9 ta' Jannar 2002) anke ghal dak li jirrigwarda l-*eadem res,* fejn intqal li din *"tinkorpora li l-oggett mitlub fit-talba l-gdida hu identiku ghat-talba precedenti li giet determinata minn sentenza li ghaddiet in gudikat".*

Illi l-bazi ghal dan ir-rekwizit hija ghalhekk cara u fis-sens li sentenza li tikkostitwixxi gudikat ma tistax timpedixxi talba gdida milli tigi proposta quddiem il-Qorti, jekk dik hi

ntiza sabiex tottjeni xi haga differenti ghal dak li kien ipprova jitlob b'talba precedenti li giet determinata minn sentenza. Minn dan isegwi li anki jekk l-oggett ta' talba gdida hu simili ghal ta' decizjoni precedenti, din is-similarita' mhix ostaklu ghal talba gdida ghaliex l-effetti ta' sentenza li tkun ghaddiet in gudikat huma limitati ghal dak li kienu ssottomettew il-partijiet u ghal dak li jkunu ddecidew il-Qrati.

Illi ghar-rigward tal-*eadem causa petendi,* din il-kondizzjoni tirrikjedi li *"the cause of the claim"* kontenuta fit-talba l-gdida, tkun l-istess bhat-talba precedenti u li giet deciza minn sentenza li ghaddiet in gudikat.

Illi l-***Prof. Caruana Galizia*** f'**"Notes on Civil Law"** (Pt.IV p.1428) spjega li l-*causa petendi* hi *"the title on which the demand is based"* . Illi ghalhekk, din hija t-titlu, cioe', l-fatt guridiku li fuqu d-dritt pretiz hu bbazat. Illi sabiex il-kundizzjoni ta' l-*eadem causa petendi* tirnexxi, irid jigi ppruvat li l-kawzali kontenuti fit-talba l-gdida hi fondata fuq l-istess fatt guridiku li kien jifforma l-bazi tat-talba precedenti, li giet determinata b'sentenza li ghaddiet in gudikat.

Illi dwar l-*eadem personae*, fis-sentenza fl-ismijiet **"Innocenza Debattista et vs Giovanni Farrugia"** (P.A. 13 ta' Frar 1958 – Vol. XLII.ii.917) il-Qorti qalet li *"biex ikun hemm il-gudikat, jehtieg…li s-sentenza ta' qabel kienet giet maqtugha f'kawza bejn l-istess persuni…"* Illi pero' dan ma jfissirx li *"l-promoturi tal-istess procedura setghu jipproponu mill-gdid kawza identika bl-inseriment ta' persuna taghhom ma kinitx verament necessarja mill-aspett legali"* **("Igino Trapani Galea Feriol et vs Jane mart Jimmy Agius et" –** A.C. 2 ta' Lulju 1996 – LXXX.ii.804**).**

Illi fl-ahharnett f'kull kaz, kif affermat fis-sentenza f'Vol. XXIX.i.1155, *"nel dubbio il giudice non deve prepondere per la cosa giudicata."*

Illi abbazi ta' dawn il-principji kif enuncjati, jinghad li r-rekwizit ta' *eadem personae* huwa sodisfatt *stante* li l-

partijiet huma l-istess fiz-zewg proceduri hlief li f'dan il-kaz jidher li wara s-sentenza **"Angelo Axiaq et vs Carmel Busuttil"** (A.C. – 30 ta' Marzu 2008) miet Angelo Axiaq (+ 23 ta' Settembru 2003 – Dok. "JB1") u dahlu minfloku wliedu Caterina (Dok. "JB2"), John (Dok. "JB3"), u Carmelo (Dok. "JB 4") u flimkien ma wlied il-mejjet Joseph Axiaq, u cjoe' Elizabeth (Dok. "JB 7") u Jeffrey Axiaq (Dok. "JB8) u Angela Axiaq armla ta' l-istess Joseph Axiaq (Dok. "JB5" u "JB6".

Illi jinghad li l-*eadem res* u l-*eadem causa petendi* huwa l-istess peress li fiz-zewg proceduri l-atturi qed jallegaw li huma sidien ta' l-ghalqa maghrufa bhala ta' Savaja jew ta' Sarija jew ta' Dun Laz, Hal Safi u li l-konvenut Carmel Busuttil qed jokkupa l-istess art bla ebda titolu fil-ligi u allura qed jitolbu dikjarazzjoni f'dan is-sens u li allura l-konvenut jigi zgumbrat mill-istess ghalqa.

Illi fil-fatt dan jidher car mic-citazzjoni odjerna mertu ta' din il-pendenza odjerna u wkoll mis-sentenza ta' l-Onorabbli Qorti tal-Appell tat-30 ta' Marzu 1998 fuq citata Citaz. Numru 486/91/GCD (fol. 31 u fol. 46) fejn jinghad li *"l-atturi appellanti talbu l-izgumbrament tal-konvenut minn ghalqa maghrufa bhala "ta Savja" jew "ta Sarija" jew "ta Dun Laz" limiti ta' Hal Safi fuq il-premessa li din l-ghalqa kienet proprjeta' taghhom u li l-appellat kien qieghed jokkupaha bla titolu. L-appellat konvenut mhux biss ikkontesta din it-talba ghall-izgumbrament imma kwantu ghall-premessa dwar it-titolu vantat mill-atturi, huwa ecceppixxa wkoll li l-atturi m'humiex is-sidien ta' dina l-ghalqa li hu u niesu (i.e. tal-konvenut) kienu ilhom jokkupawha "b'titolu tajjeb sa mill-1928".* Din il-Qorti taghmel riferenza ghall-appell maghmul mill-appellanti f'dik il-kawza (fol. 186) u r-risposta tal-appell tal-appellat (fol. 182) f'dik il-kawza li kollha jkomplu jikkonfermaw li z-zewg kawzi huma l-istess.

Illi din il-Qorti fil-fatt thoss li ma hemm l-ebda differenza ta' xejn bejn iz-zewg kawzi, izda fi kwalunkwe kaz japplika l-principju li anke kieku l-mertu tal-kaz huwa distint mill-kawza ta' qabel (haga li fil-kawza odjerna ma huwiex il-kaz) jekk l-istess mertu jifforma parti mill-istess haga u

jekk il-punt kontrovers huwa l-istess xorta hemm lok ghall-eccezzjoni tal-gudikat **("Dr. Jose' Herrera nomine vs Anthony Cassar et nomine"** – A.K. – 5 ta' Ottubru 1992). B'hekk jekk dan huwa l-kaz l-atturi ma jistghux permezz ta' kawza ohra jifthu t-trattazzjoni ta' l-istess punti fl-istess kwistjoni li gja gew diskussi b'kawza li s-sentenza ghaddiet in gudikat (**"Antonio Abela vs Giuseppi Fenech"** – P.A. 28 ta' Frar 1946) u **"P.L. Roberto Tabone nomine vs Joseph Cannataci"** – P.A. 6 ta' Marzu 1946).

Illi fil-fatt jekk wiehed ihares lejn l-affidavit ta' Salvina Pullicino (fol. 158) ma hemmx dubju li l-atturi qed jaghmlu l-kawza bhala werrieta ta' Michaelangelo Axiaq u jippretendu li huma proprjetarji tal-istess ghalqa identifikata bhala l-istess kemm f'din il-kawza, u kif ukoll fis-sentenza tal-appell fuq imsemmija u fis-sentenza tal-ewwel Qorti datata 13 ta' Gunju 1996 presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Giannino Caruana Demajo (fol. 165; fol 179).

Illi fil-fatt hlief ghall-eccezzjoni ta' *res judicata* (u dan huwa ovvju) l-eccezzjoni tal-konvenut illum huma l-istess bhal dik tal-kawza fuq indikata li llum ghaddiet in gudikat u din il-Qorti thoss li ma hemm l-ebda dubju li l-kawza odjerna hija l-istess bhal dik citata li ghaddiet illum in gudikat u dan ghaliex jezistu l-elementi kollha ta' l-eccezzjoni ta' *res judicata* u dan anke jippersisti jekk wiehed jiehu dak li gie osservat fis-sentenza **"Filippo Farrugia Gay et nomine vs Sac. Angelo Farrugia"** – A. C. – 12 ta' Novembru 1919 u cjoe":-

"Per riconoscere la vero portata di una sentenza occorre indagare quale fosse stata la questione sulla quale il giudice fu chiamato a pronunziarsi e la discussione che precedette il suo giudizio ed esaminare il dispositivo nel suo complesso, raffrontandolo e mettendolo in armonia colla motivazione, la qaule e' anche essa parte della sentenza, sebbene dalla stessa non sorga il giudicato, e quando la parte dispositivo di una sentenza fosse concepita in termini generici, il suo significato puo' essere ristretto dalle considerazioni che la motivarano".

Illi f'dan il-kaz ma hemm l-ebda dubju li l-kwistjoni li giet sollevata f'din il-kawza kienet l-istess wahda mqajjma u mressqa fil-kawza deciza fuq imsemmija u identifikata u li l-Qorti gja tat id-decizjoni ezawrjenti taghha u fil-fatt l-atturi ma gabu l-ebda argument sostenibbli dwar din l-eccezzjoni u ghalhekk t-talbiet attrici qed jigu michuda u l-eccezzjoni ta' *res judicita* qed tigi milqugha.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tilqa' t-tieni eccezzjoni ta' *res judicata da parte* tal-konvenut *in vista* tad-decizjoni tal-Onorabbli Qorti tal-Appell tat-30 ta' Marzu 1998 fl-ismijiet "Angelo Axiaq vs Carmelo Busuttil" (Citaz. Numru 486/91/GCD) **tichad it-talbiet attrici.**

Bl-ispejjez kontra l-atturi.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM-------------------------------